

ING Investment Office

Publicatiedatum: 19 februari 2016

Effect met microkrediet

Door Peter Tros, analist duurzaam beleggen

Microkrediet is een van de middelen die kunnen worden ingezet tegen armoede in ontwikkelingslanden. In deze nieuwsbrief kunt u lezen hoe microkrediet werkt, wat het effect ervan is en met welke uitdagingen de sector te maken heeft. Tot slot een interview met Diane Griffioen van het ASN-Novib Microkredietfonds. Dat fonds is sinds kort opgenomen in onze strategie Duurzaam.

Microkredieten zijn kleine leningen, variërend van een paar euro tot een paar duizend euro, die worden toegekend aan kleine ondernemers die niet bij een reguliere bank kunnen aankloppen voor financiering. Een reguliere bank vraagt een kredietnemer vaak om onderpand en verlangt voldoende inkomen, zodat er een grote kans bestaat dat de lening inclusief rente kan worden terugbetaald. Maar bovenal hebben reguliere banken vaak geen behoefte om dergelijke kredieten te verschaffen, omdat de opbrengsten de kosten vaak niet dekken. Deze ondernemers zijn daardoor aangewezen op het informele circuit. Maar niet elke kleine ondernemer heeft in zijn sociale netwerk een

Microkrediet (microfinanciering) is een onderdeel van 'inclusive finance', financiële diensten met kleinere bedragen voor armere mensen in ontwikkelingslanden. Inclusive finance bestaat verder uit betaalproducten, spaarproducten, verzekeringen en pensioenproducten.

kapitaalkrchtig persoon. Daardoor zijn deze mensen aangewezen op woekeraars, die klein kapitaal verschaffen tegen hoge rentes. De hoge rentes maken dat het voor de kleine ondernemer moeilijk is om zijn activiteit te laten groeien, omdat de winsten terugvloeien naar deze woekeraars. Microfinancieringsinstellingen (MFI's) bieden een alternatief financieringsplatform. Daarmee zijn zij in staat om tegen acceptabele rentes geld te lenen aan kleine ondernemers. Microkrediet draait overigens niet alleen om het verstrekken van leningen, maar ook om het helpen van ondernemers om zich te ontwikkelen, bijvoorbeeld via financiële educatie.

Verstrekkingen via MFI's: kredietnemers lokaal geselecteerd

Beleggingsfondsen zoals het ASN-Novib Microkredietfonds verstrekken niet zelf kredieten aan de kleine ondernemer, maar geven leningen aan of investeren in MFI's. Dit zijn lokale instellingen die kleine leningen of financiële educatie verstrekken aan de kleine ondernemers. Deze MFI's selecteren de ondernemers die in aanmerking komen voor krediet. Zij hebben de contacten met de verschillende ondernemers en zorgen ook voor de inning van de rente en aflossing. Beleggingsfondsen en internationale investeerders stellen vaak eisen aan de manier waarop MFI's te werk gaan en maken afspraken met de MFI's om de microkredietklanten te beschermen tegen oneerlijke praktijken zoals te hoge rentes of het aangaan van te veel schulden.

Hoge rentes en kosten

De rente op microkrediet is doorgaans hoger dan de rente die reguliere banken in rekeningen brengen. Hiervoor is een aantal logische verklaringen. De risico's zijn doorgaans hoger dan bij gewone bedrijfsleningen. Niet voor niets zien reguliere banken meestal weinig in microkredieten. Banken vragen doorgaans onderpand, voor het geval de lening niet terugbetaald kan worden. Ook zien zij graag een stabiel inkomen bij de lener, zodat de kans groot is dat deze zijn verplichtingen kan nakomen. Maar ook de administratieve kosten zijn bij kleine (micro)kredieten relatief veel hoger. Het

kost veel meer tijd om duizend keer een lening van €250 te verstrekken dan eenmaal een lening van €250.000. Daarnaast opereren de MFI's vaak in afgelegen gebieden met een lage bevolkingsdichtheid. De medewerkers van de MFI's gaan vaak naar de mensen toe om de rente en aflossing op te halen. Dit reizen alleen al is erg tijdrovend en leidt samen met de transportkosten tot hogere kosten.

Microkrediet heeft tal van positieve effecten

Ondernemers die microfinancieringen afnemen behoren vaak tot de armste groepen van de bevolking en hebben meestal geen toegang tot reguliere vormen van financiering. Het zijn kleine zelfstandigen die bijvoorbeeld een winkeltje hebben, straatverkoper zijn of iets ambachtelijk produceren. Toegang tot microfinanciering geeft deze mensen een kans die ze eerder niet hadden, namelijk om hun activiteiten uit te breiden, hun inkomen te verhogen en zo hun levensomstandigheden te verbeteren. Zo maakt een hoger inkomen een beter voedingspatroon mogelijk, geeft het toegang tot gezondheidszorg en biedt het de mogelijkheid om kinderen onderwijs te laten volgen. Andere positieve effecten kunnen zijn: meer economische onafhankelijkheid en het stimuleren van de lokale economie.

Onderzoek: inkomen en spaargeld allerarmsten groeit dankzij microkrediet

Een aantal studies laat zien dat microkredietklanten die toegang krijgen tot financiële diensten, en deze behouden, op lange termijn boven de armoedegrens weten uit te komen. Maar dit is helaas niet voor iedereen weggelegd. Het economische succes hangt namelijk af van de lokale situatie van de ondernemers zoals de locatie, de ervaring van de ondernemer, of de ondernemer al leningen (dus schulden) heeft en de levensvatbaarheid van het product of de dienst. In zoverre is microfinancieren niet anders dan gewoon financieren. Volgens onderzoek naar de effecten van microfinanciering in India en Ghana van ING en NpM Platform for Inclusive Finance uit 2014, blijkt dat microkrediet zeker een positieve bijdrage heeft, met name voor de allerarmsten. De allerarmsten in India zagen door het gebruik van microkrediet hun inkomsten toenemen met 19% en hun spaargeld met 32%. In Ghana was dit een toename van 20% aan inkomen en 26% aan spaargeld. ¹ Op de juiste manier gebruikt, heeft microkrediet een positief effect voor de ontvanger.

'Beleggen met impact' en een degelijk rendement

Er zijn verschillende manieren om te beleggen in microkredieten. De meest toegankelijke manier is via beleggingsfondsen die op de beurs verhandelbaar zijn. Maar daarbij zijn wel aspecten om op te letten. Zo moet het beleggingsfonds er oog voor hebben hoe de MFI's omgaan met de kredietnemers. Een lener die opgezaald wordt met te hoge schulden of leent tegen een te hoge rente, zal waarschijnlijk zijn lening niet terug kunnen betalen. Dit zal niet alleen een negatief effect hebben op het financiële rendement van het fonds, maar ook op het 'sociale rendement' van het fonds. Belangrijk hierbij is dat het fonds goede afspraken heeft met de MFI's, waarin de belangen van de lener worden meegenomen en het winstaspect niet de boventoon voert. Daarnaast is de ervaring van het beleggingsteam van het microkrediet-beleggingsfonds belangrijk evenals een goede spreiding van de onderliggende leningen over debiteuren, regio's en sectoren. Tot slot moeten de kosten van het fonds acceptabel en verklaarbaar zijn en moet het fonds een degelijk rendement opleveren. Een te laag rendement kan wijzen op een matig presterend fondsmanagement, bij een te hoog rendement kunnen vraagtekens worden geplaatst bij het sociale rendement. Ook kan een te hoog rendement wijzen op te hoge rentetarieven voor de leners. De rendementen liggen veelal tussen de twee en zeven procent per jaar en zijn doorgaans vrij stabiel. Een ander voordeel voor beleggers in microkredieten is dat er nauwelijks een statistische samenhang (correlatie) is in de waardeontwikkeling ten opzichte van andere vermogenscategorieën zoals aandelen, bedrijfsobligaties en vastgoedbeleggingen. Een belegging in microkrediet heeft dus een positief effect op de risicodemping door spreiding binnen beleggingsportefeuilles. Maar het belangrijkste positieve effect is wel de sociale en economische impact.

¹ ING Economisch Bureau, November 2015. *A Billion to Gain? Microfinance clients are not cut from the same cloth*

Voor onze beleggingsstrategie Duurzaam hebben wij gekozen voor het ASN-Novib Microkredietfonds. Dat is in 1996 opgericht door de ASN Bank en de Stichting Novib. Het doel van het fonds is om financiële diensten toegankelijk te maken voor kansarme groepen mensen. Daarmee kunnen deze in hun levensonderhoud voorzien en hun situatie verbeteren.

Hieronder een interview met Diane Griffioen, directeur ASN Beleggingsfondsen, over hoe MFI's in de praktijk werken en hoe zij omgaan met klanten die een lening krijgen.

“Onze MFI's zijn vanzelfsprekend bezig de welvaart te vergroten”

Interview Diane Griffioen, directeur ASN Beleggingsfondsen

Door Lucy Alijk, redacteur ASN Bank

Elke twee jaar gaat Diane Griffioen, directeur ASN Beleggingsfondsen, op reis. Dan bezoekt ze regio's waar microfinancieringsinstellingen (MFI's) uit het ASN-Novib Microkredietfonds actief zijn. Ze wil weten hoe deze MFI's in de praktijk werken. Kunnen kansarme mensen dankzij het ASN-Novib Microkredietfonds een beter bestaan opbouwen?

Eind 2015 ging je naar Oeganda en Tanzania. Waarom?

“Ik wilde met eigen ogen zien welke invloed het ASN-Novib Microkredietfonds daar heeft. Wat wij en de beleggers willen weten is: hoe gaan de MFI's om met hun klanten, de micro- en kleine ondernemers die een lening krijgen? Hoe zit het met de hoge rentes die klanten soms betalen? En hebben de klanten voordeel van hun leningen?”

En?

“Die laatste vraag kan ik met “ja” beantwoorden. Zeker voor Oeganda, waar microkredieten goed zijn ontwikkeld. In beide landen bezocht ik MFI's en ging met hen de stad in om klanten te bezoeken. Zo kwamen we in Oeganda bij het winkeltje van een vrouw die snoep, frisdrank en wat etenswaar verkoopt. “Winkeltje” is veel gezegd: ze heeft een stelling en een koelkast in een ruimte van een halve meter diep. Maar haar zaken lopen goed. Ze heeft gevraagd om een krediet om een grotere winkel te beginnen. En dat krijgt ze ook.”

Diane Griffioen, directeur ASN Beleggingsfondsen

Krijgen ook mensen als straatverkopers een lening?

‘Ja, maar dan werken MFI's vaak met groepsleningen. Ik ontmoette een groep van tien vrouwen met zo'n groepslening. Een van hen had een grote tas met spullen bij zich om op straat te verkopen. Haar voorraad kan ze kopen dankzij de lening. De tien vrouwen van de groep krijgen ieder een kleine lening van zo'n 80 dollar, wat gelijk is aan hun maandinkomen. Ze staan er samen garant voor dat iedereen afbetaalt. De groepsdruk om te betalen is dus hoog. Dat verkleint het risico voor de MFI, waardoor deze de rente op de leningen betaalbaar kan houden. Daardoor bereikt de MFI met groepsleningen de allerarmste mensen, die deze hulp echt nodig hebben om in hun levensonderhoud te voorzien.’”

Straatverkoopsters met groepslening

In Nederland zorgt het midden- en kleinbedrijf voor veel banen. Hoe zit dat in Afrika? En helpt microkrediet daarbij?

'Goede ondernemers groeien van groepsleningen door naar individuele leningen. Dan zijn het geen micro-ondernemers meer, maar kleine ondernemers. Hoever ze dankzij microkrediet kunnen komen, bewees een vrouw in Kampala, de hoofdstad van Oeganda. Ze heeft een – voor die streken grote – supermarkt met tien werknemers. Die profiteren indirect dus ook van haar microkrediet.'

Welke inzichten voor het ASN-Novib Microkredietfonds levert zo'n reis je op?

'Ik krijg waardevolle informatie. Op veel van mijn vragen heb ik antwoorden gekregen. Maar de reis leerde me vooral te nuanceren. Er speelt zoveel meer dan je vanuit Nederland op afstand meekrijgt. Wij vinden hier bijvoorbeeld vaak dat klanten van MFI's een hoge rente moeten betalen voor hun lening. Maar hoe gaat dat in de praktijk? MFI's hebben medewerkers in dienst, 'loan officers'. Die stappen op hun motor om het geld van de lening aan de kredietnemer (de klant) uit te betalen. En ze gaan ook weer bij hem langs om te kijken of de klant het geld gebruikt om een inkomen te verdienen. Op het platteland zijn ze vaak lang onderweg voordat ze bij een klant zijn. Dat is een kostbaar proces.'

Let je bij de selectie van MFI's voor het fonds op de rente die zij hun klanten berekenen?

'Ja, dat is een belangrijk selectie criterium. Die rente mag niet te hoog zijn. Ook letten we op de doelstelling van de MFI: is de MFI sociaal genoeg? Bij de MFI's die ik bezocht heb, zat dat goed in hun genen. Bij sommige was het verankerd in hun coöperatieve achtergrond. Ik was ook benieuwd of MFI's meten wat hun positieve invloed op het leven van hun klanten is. Wat me opviel, is dat de meeste MFI's dat niet doen. Voor hen is het vanzelfsprekend dat ze bezig zijn de welvaart te vergroten. Het zit in hun DNA. Daarom is dit voor hen geen grote vraag. De meeste zijn wel bezig om rapportages over hun sociale impact op te stellen op basis van steekproeven onder klanten.'

Foto van winkeltje. De vrouwelijke winkeleigenaar is klant van MFI.

De MFI's nemen dus hun sociale verantwoordelijkheid?

'Ja, ook daar selecteert het ASN-Novib Microkredietfonds ze op. Als MFI's hun klanten goed kennen, kunnen ze misstanden als overkreditering voorkomen. Vaak betalen klanten elke week rente aan de loan officer. Er is dus veel contact. Een van de MFI's waar ik was, organiseert regelmatig feedbacksessies. Dan kunnen de klanten vertellen wat ze vinden van de dienstverlening van de MFI. De MFI gaat serieus in op vragen en klachten van de klanten. Zo'n aanpak onderscheidt 'onze' MFI's van de instellingen die puur op rendement uit zijn.'

Vrouwelijke eigenaar van supermarkt in Kampala, Oeganda

Disclaimer

Deze publicatie is opgesteld namens ING Bank N.V., gevestigd te Amsterdam en slechts bedoeld ter informatie. ING Bank N.V. is onderdeel van ING Groep N.V. Deze publicatie is geen beleggingsaanbeveling noch een aanbieding of uitnodiging tot koop of verkoop van enig financieel instrument. ING Bank N.V. betreft haar informatie van betrouwbaar geachte bronnen en heeft alle mogelijk zorg betracht om er voor te zorgen dat ten tijde van de publicatie de informatie waarop zij haar visie in dit rapport heeft gebaseerd niet onjuist of misleidend is. ING Bank N.V. geeft geen garantie dat de door haar gebruikte informatie accuraat of compleet is. De informatie in deze publicatie kan gewijzigd worden zonder enige vorm van aankondiging. ING Bank N.V. noch één of meer van haar directeuren of werknemers aanvaardt enige aansprakelijkheid voor enig direct of indirect verlies of schade voortkomend uit het gebruik van (de inhoud van) deze publicatie alsmede voor druk- en zetfouten in deze publicatie. Auteursrecht en rechten ter bescherming van gegevensbestanden zijn van toepassing op deze publicatie. Overneming van gegevens uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron wordt vermeld. In Nederland is ING Bank N.V. geregistreerd bij en staat onder toezicht van De Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten.

Meer weten?

Ga naar de pagina [Duurzaam Beleggen op ING.nl](#)

Of volg ons op Twitter via [@INGnl_IO](#)